

Josko-sanasta.

Kysymyssanana on Suomenkielessä aina oma sana eli partikkeli sekä suorissa että epäsuorissa kysymyslauseissa; sentähden ei suomenkielistä kysymystä tarvitse osottaa milloinkaan sanojen eri asemalla lauseessa. Suomenkielessä kysymystä osottaa liitetävu *-ko* eli *-kö* liitettävä niin pitkissä kuin lyhyisikin lauseissa sen sanan perään, jolla on eli jolle annetaan ajatuksessa suurin paino. Yhdistetyissä kysymyslauseissa käytetään ensimmäisessä osassa paitsi *-ko* välistä myös *tokko*, *tokkohan* ja toisessa *vai -ko* sekä jos kysymys vielä jatkaantuu ja sen eri osat ovat keskenänsä erilaisia käytetään *tahi*. Yksinäisessäkin kysymyslauseessa käytetään *tokko*, varsinkin kieltävää vastausta odotettaissa; kuitenkin taitaa se sana olla käytännössä vaan Savon murteessa, kovin vähän taikka tuskin ollenkaan sitä tunnetaan Hämeen murteessa, ja muutoinkin on sitä vaan harvoin käytettävä. Mutta nykyänsä näkee kansanpuheesta väliä pitämättömien käyttävän kysymyssanana ehtopartikkelia *-ko*-liitteen sijasta, aivan suorana käännöksenä Ruotsinkielen sanasta *om*, joka on sekä kysymys- että ehtopartikkeli; kuitenkin on sitä harvoin uskallettu käyttää ihan sinänsä. s. o. *-om*-sanana käännöksenä, vaan siihen *jos*-sanaan on liitetty (kuinka väkisin kielen henki sittenkin tahtoo puoltansa pitää) Suomenkielen kysymystä osottava liite *-ko*, jotenka on saatu *josko*. Tässä muutama esimerkki kirjallisuudesta. Sannokaapas Heikki, josko te kuulitte metsässä laukauksia?" „Herra V. kysyi, josko kukaan (S. Kirjallisuuden) seuran jäsenistä luulisi j. n. e.” „otettiin puheeksi koulun avaamisluvan hankkiminen, — koska päätettävä oli, josko seitsenluokkaista lyseota oli pyydetävä, vai oltaisiinko neliluokkaisella tyytyväiset.” Epäiltävää siis on, josko seminaarin päästötodistus tekee ketään täysinkykeneväksi opettajaksi.” „Kuopion läänin kuvernööri

lienee saanut kysymyksen, josko seudulla löytyy kylliksi tukkia kasarmien valmistukseen". „Silloin ei riideltä ainoastaan Kristuksen persoonasta, josko hän on Isän luona tai Isästä syntynyt."

Näissä ja näiden kaltaisissa lauseissa puolustetaan josko-sanaa kaiketi sillä että sitä varsinkin pitkissä kysymyslauseissa lyhykäisyyden tai vaihettelevaisuuden vuoksi muka sopii käyttää. Mutta tällaiseen josko-sanan puolustukseen turvaavat vaan ne, jotka eivät suomalaisesti kirjoita. Ehto-partikkelilla (jos) nimittäin ei Suomenkieli koskaan osota kysymystä, vaikka sitäkin välistä on sanottu sillä perustuksella muka, että Latinnassakin *si* (*jos*)-sanaa välistä niin käytetään. Latinan *si* sana merkitsee paitsi ehtoa, joskus tavallansa syytäkin sekä laillansa myös kysymystä mutta aina siinä kuitenkin eheästi tuntuu sen ehdollinen päämerkitys; ja selvästi niin täytyy olla. Ehtolause nimittäin ilmoittaa joko ehtoa tai epäilemistä, jotka kumpikin saattavat olla monellaisia ja sisällykseltään erinkaltaisia, se sisällys taas jolla kysymyslause täytetään on ainoastaan kahtalainen myöntävä tai kieltävä. Siitä seuraa, että kun ajatus sisältää ehdon tai epäilyksen, se ei silloin sisällykseltänsä ole kysymyksellinen, toisin sanoen ehtolauseetta ei sovi käyttää kysymyslauseena. Joskus kyllä lausutaan sama ajatus ehtolauseena yhtähyvin kuin kysymyslauseenakin, esim.: „Ei ole väliä jos menet sinä tai joku muu kunhan vaan mennään" tai: „kunhan vaan mennään ei ole väliä, menetkö sinä tai joku muu." Kummalla tavalla näistä hyvänsä lausuukin, ei ajatusta kuitenkaan sovi tehdä yht'aikaa ehto- ja kysymyslauseeksi, niinkuin on tehty esim. lauseessa „onhan täällä, mitä syödä, juoda näkymättömällä ruuan laittajalla *josko* useampia-kin syöttäisi," ja tässä Suonionkin värsyssä, „Josko poies paenenkin, iloisien joukkohin, suru aina sydäntäni puree, kalvaa ponneton," ne ovat ehto-lauseita joissa kysymysliitettä *-ko* on väärin käytetty, ja näissä: „kysyi, josko kukaan tuntisi," „oikeus silloin ratkaiskoon josko ja kuinka paljon paloapua annetaan" jotka ovat selviä kysymyslauseita ja joissa ehtopartikkelia *jos* on väärin käytetty. Ei myös synnyntä-suomalaisen suusta ikinä tällaisia lauseita kuule ei hän myös ikinä *joskoa* kysymyssanana käytä (ellei hän sen sepustajain kirjoituksista sitä ole muistoonsa saanut). Sen kansan hengen tähden, joka kielen on synnyttänyt, tulee kirjoittajan aina pitää huolta kielen

puhtaudesta kirjoituksissansa, eikä itse lisätä mitään, joka hänen mielestensä on mukavaa, mutta jota kielen henki ei pidä tervetulleena. Tällainen vieras eikä tervetullut on myös *josko* joka täytyy aikanansa hyljätä, ettei se turmelisi meidän kiemme somaa ja säännöllistä rakennusta kysymyslauseissa, joissa on käytettävä liitetävää *ko*.

K.
